

INTERNE GENEESKUNDE

DIABETES EN COLOSCOPIE

Inleiding

Deze folder is bedoeld voor mensen met diabetes mellitus die een darmonderzoek (coloscopie) moeten ondergaan. U leest hier welke voorbereidingen u moet treffen voor het onderzoek en hoe het onderzoek verloopt.

Het onderzoek kan alleen doorgaan als u de voorbereidingsadviezen heel precies opvolgt!

Ook geven we instructies in verband met uw diabetes. Deze instructies zijn afhankelijk van het tijdstip van het darmonderzoek (ochtend of middag). Maar ook van uw diabetesbehandeling: of u insuline spuit of tabletten neemt. Volgt u deze instructies nauwkeurig op. Doet u dit niet, dan kan uw diabetes ontregeld raken.

Afspraak

Dag en datum:

Tijd:

Waar:

U meldt zich bij de Infobalie van het ziekenhuis. De medewerker van de Infobalie wijst u verder naar de juiste afdeling.

Dagopname

U krijgt een slaapmiddel ('roesje') voor het onderzoek, omdat het onderzoek pijnlijk kan zijn. Hiervan kunt u suf en slaperig worden. Dit betekent niet dat u onder narcose bent, maar u merkt hierdoor wel veel minder van het onderzoek. In verband met de voorbereidingen op dit slaapmiddel en de nazorg, is een dagopname nodig op de afdeling Dagbehandeling. Het onderzoek zelf vindt plaats op de afdeling Endoscopie.

Afzeggen?

- Heeft u bezwaar tegen het gebruik van het slaapmiddel? Geeft u dit dan binnen 24 uur na het ontvangen van deze afspraak door aan de afdeling Endoscopie. U hoeft dan op de dag van het onderzoek niet naar de afdeling Dagbehandeling te

komen, maar u gaat rechtstreeks naar de afdeling Endoscopie. Uw plaats op de afdeling Dagbehandeling kunnen we dan gebruiken voor een andere patiënt.

- Kunt u niet naar uw afspraak komen? Geeft u dit dan uiterlijk 48 uur (twee werkdagen) vóór de afspraak door aan de afdeling Endoscopie.

De afdeling Endoscopie is te bereiken op werkdagen vanaf 9.00 uur tot 17.00 uur via telefoonnummer (073) 553 30 51.

1. Wat is een coloscopie?

Bij een coloscopie bekijkt de arts de binnenkant van de dikke darm en soms ook het laatste deel van de dunne darm. Daarvoor gebruikt hij een bestuurbare, lange buigzame slang (een coloscoop). De arts schuift deze slang via de anus in de dikke darm. De arts kan tijdens het onderzoek kleine stukjes weefsel (biopten) wegnemen voor verder onderzoek. Het wegnemen van stukjes weefsel is niet pijnlijk.

2. Wat neemt u mee naar het onderzoek?

- Uw legitimatiebewijs.
(geldig paspoort, rijbewijs, identiteitskaart of vreemdelingenkaart)
- Uw patiëntenpas van het Jeroen Bosch Ziekenhuis.
Heeft u nog geen patiëntenpas of kloppen de gegevens niet meer? Laat dan een (nieuwe) patiëntenpas maken voordat u naar uw afspraak gaat.
- Uw Actueel Medicatie Overzicht (AMO). Het is voor uw arts belangrijk te weten welke medicijnen u thuis gebruikt. Uw apotheker kan dit voor u uitprinten.
- Schoon ondergoed en wat toiletspullen.
- Wat druivesuikertabletten.
- De vragenlijst op de laatste bladzijde, die u thuis alvast invult. Dit zijn vragen over uw medische conditie.

Wat neemt u niet mee?

Wij raden u aan om waardevolle spullen thuis te laten. Laat nooit uw portemonnee, sieraden of andere kostbare zaken in uw patiëntenkamer achter. Het ziekenhuis is niet aansprakelijk voor beschadiging, verlies of diefstal van uw persoonlijke eigendommen.

3. Hoe bereidt u zich voor?

De voorbereiding op de coloscopie gebeurt in een aantal stappen. Allereerst de voorbereiding die ruim van tevoren nodig is (3.1), dan de voorbereiding twee dagen voor het onderzoek (3.2), vervolgens de voorbereiding een dag voor het onderzoek (3.3) en tot slot de voorbereiding op de dag van het onderzoek zelf (3.4).

Let op: sommige patiënten worden voor de voorbereiding op de coloscopie een aantal dagen opgenomen op een verpleegafdeling in plaats van de afdeling Dagbehandeling. In dat geval verloopt de voorbereiding anders. De verpleegkundige op de afdeling informeert u hierover.

3.1 Voorbereiding ruim van tevoren

- **Vervoer naar huis regelen.** Omdat u een slaapmiddel krijgt, kunt u zich na afloop van het onderzoek nog uren slaperig en suf voelen. Uw reactievermogen wordt vertraagd. U mag daarom niet zelfstandig autorijden, fietsen of alleen met het openbaar vervoer/taxi reizen. Zorgt u ervoor dat iemand u die dag naar huis kan brengen.
- **Geen belangrijke afspraken plannen.** Na het onderzoek kunt u nog enige uren onder invloed zijn van het slaapmiddel. Zorg er daarom voor dat u de dag van het onderzoek geen belangrijke afspraken heeft of beslissingen hoeft te nemen.

- **Gebruikt u bloedverduunners?**

Tijdens de coloscopie kan de arts stukjes weefsel wegnemen. Dit veroorzaakt wat bloedverlies.

»»Heeft u een stoornis van de bloedstolling? Of gebruikt u medicijnen die de bloedstolling beïnvloeden, zoals *Acenocoumarol* (Sintrom) en *Fenprocoumon* (Marcoumar)? Dan moet u hiermee stoppen, in overleg met de arts die deze medicijnen heeft voorgeschreven. Tijdens het intakegesprek is dit met u besproken. Heeft u geen intakegesprek gehad? Overleg dan met uw arts. Wanneer deze aanraadt om met de medicijnen te stoppen, neemt u zelf contact op met de Trombosedienst, uiterlijk vijf dagen voor het onderzoek. Zij zorgen ervoor dat de stolling van uw bloed goed is op de dag van het onderzoek.

»»Gebruikt u bloedverdunnende middelen zoals aspirine, *Ascal*, *Acetylsalicylzuur* en *Carbasalaatcalcium*? U mag deze gewoon blijven gebruiken.

»»Gebruikt u *Ascal* en *Plavix* samen? Dan moet u één van beide middelen voor het onderzoek stoppen. Dit gebeurt altijd in overleg met de arts die dit medicijn heeft voorgeschreven.

»»Gebruikt u bloedverdunnende middelen zoals *Dabigatran* (Pradaxa), *Rivaroxaban* (Xarelto) en *Apixaban* (Eliquis), de zogenaamde NOAC's? Overleg dan met uw behandelend arts of en wanneer u moet stoppen met deze middelen.

- **Gebruikt u ijzertabletten?** IJzertabletten zorgen voor een zwarte aanslag op het darmslijmvlies. Hierdoor kan de arts het darmslijmvlies niet goed beoordelen. Het beste is om tien dagen voor het onderzoek te stoppen met de ijzertabletten, maar doet u dit altijd in overleg met de arts die de ijzertabletten heeft voorgeschreven.
- **Heeft u een darmstoma?** Als u een colostoma heeft, dan volgt u de voorbereidingen zoals die staan beschreven in deze folder. Vraag aan uw leverancier van medische hulpmiddelen om ileo-zakjes als u deze nog niet heeft, zodat u het zakje regelmatig kan legen. Heeft u een ileostoma? In dat geval verloopt de voorbereiding anders. U hoeft bijvoorbeeld geen Klean-Prep te drinken. U wordt voor de voorbereiding op de coloscopie een aantal dagen opgenomen op een verpleegafdeling in plaats van de afdeling Dagbehandeling. De verpleegkundige op de afdeling informeert u over de voorbereiding. Heeft u vragen? Neem dan contact op met de stomaverpleegkundige: (073) 553 60 05.
- **Bent u (mogelijk) zwanger?** Dan moet u dit zeker melden aan de arts die het onderzoek heeft aangevraagd én aan de Maag-, Darm-, Leverarts. Afhankelijk van uw klachten besluit de arts of en hoe het onderzoek gebeurt.
- **Heeft u al een afspraak voor de uitslag?** Ongeveer een week na de coloscopie krijgt u de uitslag van de arts die het onderzoek heeft aangevraagd. Heeft u nog geen afspraak, dan is het verstandig om deze alvast in te plannen zodra u de datum van uw coloscopie weet.

3.2 Voorbereiding twee dagen voor het onderzoek

Het is voor het onderzoek belangrijk dat in de darmen zo weinig mogelijk voedselresten aanwezig zijn. Daarom gebruikt u vanaf twee dagen voor het onderzoek lichtverteerbare voeding. Hieronder leest u wat u wel mag eten en wat u niet mag eten.

U kunt de gebruikelijke dosering(en) insuline spuiten.

Wat mag u wel eten?

Broodmaaltijden; u mag wel:

- beschuit;
- brood: wit- of lichtbruinbrood met margarine, halvarine of boter;
- chocoladepasta;
- ei (gekookt);
- hagelslag;
- honing;
- jam zonder pitjes;
- stroop;
- vleeswaren (magere).

Fruit; u mag wel:

- appelmoes of vruchtenmoes;
- zacht, rijp fruit of fruitconserven zonder pitjes, vezels of schil.

Warme maaltijd; u mag wel:

- aardappelen;
- groenten gaar gekookt: jonge bietjes, bloemkool, broccoli of worteltjes;
- kip zonder vel;
- pasta (zoals macaroni);
- rijst (wit);
- soep met stukjes vlees, vermicelli en/of soepballetjes (maar zonder groenten);
- vis;
- vlees (mager, licht gebraden).

Nagerecht; u mag wel:

- kwark;
- pudding;
- vla;
- yoghurt.

Wat mag u niet eten?

Volkoren graanproducten, u mag géén:

- brood met zaden en volkorenbrood;
- volkoren of meergranen pasta;
- zilvervliesrijst.

Vezelige groenten, u mag géén:

- andijvie;
- asperges;
- bleekselderij;
- champignons;
- doperwtten;

- knoflook;
- maïs;
- paprika;
- peulvruchten;
- prei;
- rauwkost;
- snijbonen;
- sperziebonen;
- spinazie;
- taugé;
- tomaten;
- ui;
- zuurkool.

Fruitsoorten; u mag géén:

- aardbeien;
- bramen;
- druiven;
- gedroogde vruchten;
- grapefruit;
- kiwi's;
- mandarijnen;
- sinaaspappels.

En verder mag u géén:

- noten;
- pinda's;
- zaden.

3.3 Voorbereiding één dag voor het onderzoek

Om het onderzoek goed te kunnen uitvoeren, is het belangrijk dat uw dikke darm helemaal leeg en schoon is. Als de darm niet goed schoon is, kan de arts het onderzoek niet goed uitvoeren en het darmslijmvlies niet goed beoordelen. Het onderzoek duurt dan langer, of kan worden uitgesteld. Ook kan het onderzoek pijnlijker zijn.

Om de darmen goed schoon te spoelen, gebruikt u speciale vloeistof: Klean-Prep. U krijgt hiervoor een recept toegestuurd. U kunt Klean-Prep ophalen bij uw apotheek of bij de ziekenhuisapotheek. Het is belangrijk dat u zich goed houdt aan de Klean-Prep voorbereiding die in deze folder staat. Dit kan afwijken van wat er in de bijsluiter van Klean-Prep staat.

De voorbereidingen op het onderzoek verschillen. Dit is afhankelijk van het tijdstip waarop het onderzoek plaatsvindt: 's morgens of 's middags. Leest u de informatie die voor u van toepassing is.

Wanneer krijgt u het onderzoek?

Krijgt u **'s morgens** het onderzoek?

Lees de instructies bij **paragraaf 4**. Ga daarna verder met paragraaf 6.
(sla paragraaf 5 over)

Krijgt u **'s middags** het onderzoek?

Lees de instructies bij **paragraaf 5**. Ga daarna verder met paragraaf 6.
(sla paragraaf 4 over)

4. Als het onderzoek in de ochtend plaatsvindt...

Deel 1. Advies voor mensen die insuline gebruiken

4.1 De dag vóór het onderzoek: vloeibaar eten

Op de dag vóór het onderzoek gebruikt u alleen nog maar vloeibare voeding zoals vla, yoghurt, pap of gladde soep (zonder stukjes daarin). Achterin deze folder vindt u adviezen van de diëtiste (bijlage 1).

4.2 De dag vóór het onderzoek: schoonspoelen van de darm

Tussen 17:00 en 21:00 uur drinkt u drie liter Klean-Prep:

- De inhoud van één zakje Klean-Prep giet u in een maatbeker of andere kan van minimaal één liter.
- Doe daar een liter leidingwater bij en zorg dat het poeder goed is opgelost.
- In totaal drinkt u drie liter opgeloste Klean-Prep.
- U drinkt iedere tien minuten één glas van de klaargemaakte vloeistof tot deze op is.
- Door het drinken van de Klean-Prep merkt u dat u regelmatig naar het toilet moet. Uw ontlasting moet uiteindelijk uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaan. Als u daarover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken.
- Klean-Prep is niet zo lekker van smaak. Wat helpt is om het koud te drinken, wat citroendruppels toe te voegen of om het door een rietje te drinken.

4.3 De dag vóór het onderzoek: diabetesadviezen

De dag voor het onderzoek moet u al voorbereidingen treffen voor uw insulinedose-ring. Belangrijk is de controle van uw bloedglucose. In onderstaande tabellen leest u hoe u moet handelen als uw bloedglucose te hoog of te laag is.

Tabel 1. Bloedglucosecontrole de dag vóór het onderzoek

Waarde bij controle voor de nacht:	Actie:
Bloedglucose lager dan 4 mmol	Neem 5-7 tabletten druivensuiker of 35 ml (= 3 eetlepels) gele ranja aangelengd met water en 25 gram koolhydraten (vloeibaar eten!)
Bloedglucose tussen 4-7 mmol	Neem 15 gram koolhydraten (vloeibaar!)
Bloedglucose hoger dan 7 mmol	Ga rustig slapen
Bloedglucose hoger dan 15 mmol	Indien mogelijk zelf bijregelen

Tabel 2. Insulinedosering de dag vóór het onderzoek

Insulinesoort	Tijdstip waarop u normaal insuline spuit	Dosering (zo nodig bij halve eenheden naar boven afronden)
Kortwerkende insuline = Apidra / Humalog / Humuline Regular / Insuman Rapid / Novarapid	Voor avondmaaltijd	Gebruikelijke dosering
Langwerkende insuline = Humuline NPH / Insulatard / Insuman Basal / Lantus / Levemir / Toujeo / Tresiba	Voor ontbijt Voor avondmaaltijd Voor slapen	75% van de gebruikelijke dosering
Combinatie insuline = Humalog mix 25 Humuline (30/70) Insuman Comb (15-25-50) Novomix 30	Voor avondmaaltijd	75% van de gebruikelijke dosering

4.4 De dag van het onderzoek: drinken

- Vanaf 24.00 uur (12 uur 's nachts) mag u niet meer eten.
- U mag op de dag van het onderzoek alleen water, thee en koffie zonder melk en suiker drinken.

4.5 De dag van het onderzoek: schoonspoelen van de darm

- U drinkt nog één liter Klean-Prep. Hiermee start u drie uur voor het onderzoek. Bijvoorbeeld: u krijgt om 8.30 uur de coloscopie, dan drinkt u tussen 5.30 - 6:30 uur de laatste liter Klean-Prep.
- Krijgt u het onderzoek na 10:30 uur? Dan drinkt u om 7.30 uur de laatste liter Klean-Prep.

De voorbereiding is klaar als uw ontlasting na het drinken van de Klean-Prep uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaat, zonder vast bestanddelen. Als u daarover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken. Lukt het niet om de Klean-Prep helemaal op te drinken? Dan kunt u het beste contact opnemen met de afdeling Endoscopie.

4.6 De dag van het onderzoek: overige informatie

- Gebruikt u behalve medicijnen voor uw diabetes nog andere medicijnen? Dan mag u deze pas na het onderzoek innemen. Door het spoelen van de darmen worden de medicijnen namelijk niet goed opgenomen.

4.7 De dag van het onderzoek: diabetesadviezen

De dag van het onderzoek moet u maatregelen treffen voor de insulinedosering en de controle van uw bloedglucose. In onderstaande tabellen leest u de richtlijnen. In de eerste tabel staat de bloedglucosecontrole gedurende de dag van het onderzoek. In de tweede tabel leest u wat de insulinedosering is voorafgaand aan het onderzoek. In de derde tabel staan de adviezen voor insulinedosering na afloop van het onderzoek.

Tabel 1. Bloedglucosecontrole gedurende de dag van het onderzoek

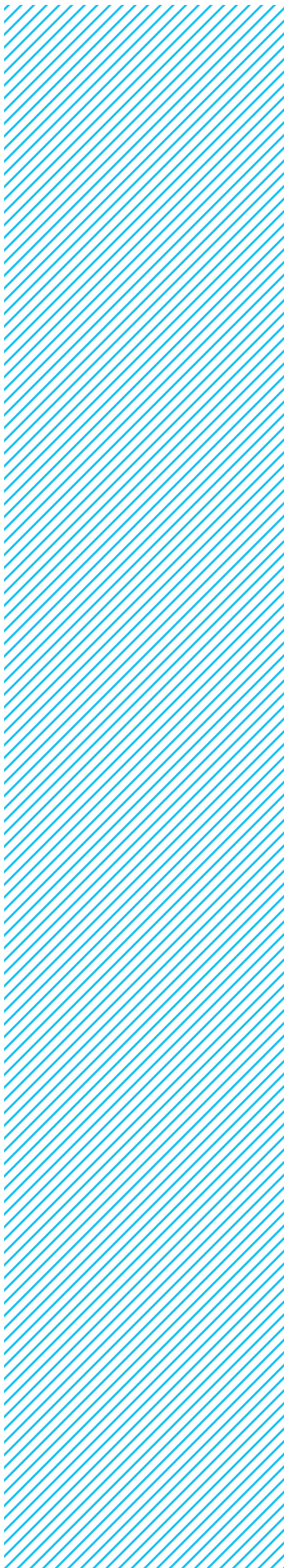
Tijdstip	Bloedglucosewaarde	Actie
Dagcurve prikken= nuchter, twee uur na iedere maaltijd, voor het slapen gaan	Lager dan 4 mmol (hypo)	Neem 5-7 tabletten druivensuiker of 35 ml gele ranja (= 3 eetlepels) aangelengd met water (<i>gele ranja passeert de maag snel en is geen belemmering voor het onderzoek</i>)
	Tussen 4-10 mmol	Goed
	Tussen 10-15 mmol	Accepteren
	Hoger dan 15 mmol	Indien mogelijk zelf bijregelen

Tabel 2. Insulinedosering VOOR het onderzoek (het onderzoek vindt voor 12 uur plaats)

Insulinesoort	Tijdstip waarop u normaal insuline spuit	Dosering
Alle soorten insuline	Voor ontbijt	Geen insuline spuiten

Tabel 3. Insulinedosering NA het onderzoek (het onderzoek heeft voor 12.00 uur plaatsgevonden)

Insulinesoort	Tijdstip waarop u normaal insuline spuit	Dosering (zo nodig bij halve eenheden naar boven afronden)
Kortwerkende insuline = Apidra / Humalog / Humuline Regular / Insuman Rapid / Novarapid	Voor eerste maaltijd (na onderzoek)	Gebruikelijke dosering
Langwerkende insuline = Humuline NPH / Insulatard / Insuman Basal / Lantus/ Levemir / Toujeo / Tresiba	Voor eerste maaltijd (na onderzoek)	75% van de gebruikelijke dosering die u normaal voor het ontbijt spuit
Combinatie insuline = Humalog mix 25 / Humuline (30/70) / Insuman Comb (50-25-15) / Novomix 30	Voor eerste maaltijd (na onderzoek)	50% van de gebruikelijke dosering die u normaal voor het ontbijt spuit

4. Als het onderzoek in de ochtend plaatsvindt...

Deel 2 Advies voor mensen die bloedsuikerverlagende tabletten gebruiken

4.1 De dag vóór het onderzoek: vloeibaar eten

Op de dag vóór het onderzoek gebruikt u alleen nog maar vloeibare voeding zoals vla, yoghurt, pap of gladde soep (zonder stukjes daarin). Achterin deze folder vindt u adviezen van de diëtiste (bijlage 1).

4.2 De dag vóór het onderzoek: schoonspoelen van de darm

Tussen 17:00 en 21:00 uur drinkt u drie liter Klean-Prep:

- De inhoud van één zakje Klean-Prep giet u in een maatbeker of andere kan van minimaal één liter.
- Doe daar een liter leidingwater bij en zorg dat het poeder goed is opgelost.
- In totaal drinkt u drie liter opgeloste Klean-Prep.
- U drinkt iedere tien minuten één glas van de klaargemaakte vloeistof tot deze op is.
- Door het drinken van de Klean-Prep merkt u dat u regelmatig naar het toilet moet. Uw ontlasting moet uiteindelijk uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaan. Als u daarover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken.
- Klean-Prep is niet zo lekker van smaak. Wat helpt is om het koud te drinken, wat citroendruppels toe te voegen of om het door een rietje te drinken.

4.3 De dag vóór het onderzoek: diabetesadviezen

Gebruikt u bloedsuikerverlagende tabletten? Dan hoeft u de dag vóór het onderzoek geen specifieke voorbereidingsmaatregelen te treffen voor uw diabetes. U gebruikt de tabletten die u normaal ook inneemt.

4.4 De dag van het onderzoek: drinken

- Vanaf 24.00 uur (12 uur 's nachts) mag u niet meer eten.
- U mag op de dag van het onderzoek alleen water, thee en koffie zonder melk en suiker drinken.

4.5 De dag van het onderzoek: schoonspoelen van de darm

- U drinkt nog één liter Klean-Prep. Hiermee start u drie uur voor het onderzoek. Bijvoorbeeld: u krijgt om 8.30 uur de coloscopie, dan drinkt u tussen 5.30 -6:30 uur de laatste liter Klean-Prep.
- Krijgt u het onderzoek na 10:30 uur? Dan drinkt u om 7.30 uur de laatste liter Klean-Prep.

De voorbereiding is klaar als uw ontlasting na het drinken van de Klean-Prep uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaat, zonder vaste bestanddelen. Als u daarover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken. Lukt het niet om de Klean-Prep helemaal op te drinken? Dan kunt u het beste contact opnemen met de afdeling Endoscopie.

4.6 De dag van het onderzoek: overige informatie

- Gebruikt u behalve medicijnen voor uw diabetes nog andere medicijnen? Dan mag u deze pas na het onderzoek innemen. Door het spoelen van de darmen worden de medicijnen namelijk niet goed opgenomen.

4.7 De dag van het onderzoek: diabetesadviezen

De dag van het onderzoek handelt u zoals beschreven staat in onderstaande tabel.

Tabel 1. Dag van het onderzoek: bloedsuikerverlagende tabletten

Tijdstip	Dosering
Voor het onderzoek:	Voor ontbijt geen tabletten innemen
Na het onderzoek:	Bij eenmaal daags medicatie: Tabletten innemen bij de volgende maaltijd Bij meerdaagse medicatie: Bij de volgende maaltijd de gebruikelijke dosering hervatten

5. Als het onderzoek in de middag plaatsvindt...

Deel 1 Advies voor mensen die insuline gebruiken

5.1 De dag vóór het onderzoek: vloeibaar eten

Op de dag vóór het onderzoek gebruikt u na de lunch, vanaf 13.00 uur, alleen nog maar vloeibare voeding zoals vla, yoghurt, pap of gladde soep (zonder stukjes daarin). Achterin deze folder vindt u adviezen van de diëtiste (bijlage 1).

5.2 De dag vóór het onderzoek: schoonspoelen van de darm

Tussen 18.00 en 20.00 uur drinkt u twee liter Klean-Prep:

- De inhoud van één zakje Klean-Prep giet u in een maatbeker of andere kan van minimaal één liter.
- Doe daar een liter leidingwater bij en zorg dat het poeder goed is opgelost.
- In totaal drinkt u twee liter opgeloste Klean-Prep.
- U drinkt iedere tien minuten één glas van de klaargemaakte vloeistof tot deze op is.
- Door het drinken van de Klean-Prep merkt u dat u regelmatig naar het toilet moet. Uw ontlasting moet uiteindelijk uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaan. Als u hierover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken.
- Klean-Prep is niet zo lekker van smaak. Wat helpt is om het koud te drinken, wat citroendruppels toe te voegen of om het door een rietje te drinken.

5.3 De dag vóór het onderzoek: diabetesadviezen

De dag voor het onderzoek moet u al voorbereidingen treffen voor uw insulinedose-ring. Belangrijk is de controle van uw bloedglucose. In onderstaande tabellen leest u hoe u moet handelen als uw bloedglucose te hoog of te laag is.

Tabel 1. Bloedglucosecontrole de dag vóór het onderzoek

Waarde bij controle voor de nacht:	Actie:
Bloedglucose lager dan 4 mmol	Neem 5-7 tabletten druivensuiker of 35 ml (= 3 eetlepels) gele ranja aangelengd met water en 25 gram koolhydraten (vloeibaar eten!)
Bloedglucose tussen 4-7 mmol	Neem 15 gram koolhydraten (vloeibaar!)
Bloedglucose hoger dan 7 mmol	Ga rustig slapen
Bloedglucose hoger dan 15 mmol	Indien mogelijk zelf bijregelen

Tabel 2. Insulinedosering de dag vóór het onderzoek

Insulinesoort	Tijdstip waarop u normaal insuline spuit	Dosering (zo nodig bij halve eenheden naar boven afronden)
Kortwerkende insuline = Apidra / Humalog / Humuline Regular / Insuman Rapid / Novarapid	Voor avondmaaltijd	Gebruikelijke dosering
Langwerkende insuline = Humuline NPH / Insulatard / Insuman Basal / Lantus / Levemir / Toujeo / Tresiba	Voor ontbijt Voor avondmaaltijd Voor slapen	75% van de gebruikelijke dosering
Combinatie insuline = Humalog mix 25 Humuline (30/70) Insuman Comb (15-25-50), Novomix 30	Voor avondmaaltijd	75% van de gebruikelijke dosering

5.4 De dag van het onderzoek: drinken

- Vanaf 24.00 uur (12 uur 's nachts) mag u niet meer eten.
- U mag op de dag van het onderzoek alleen water, thee en koffie zonder melk en suiker drinken.

5.5 De dag van het onderzoek: schoonspoelen van de darm

Tussen 8.30 en 10.30 uur drinkt u nog twee liter Klean-Prep.

De voorbereiding is klaar als uw ontlasting na het drinken van de Klean-Prep uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaat, zonder vaste bestanddelen. Als u daarover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken. Lukt het niet om de Klean-Prep helemaal op te drinken? Dan kunt u het beste contact opnemen met de afdeling Endoscopie.

5.6 De dag van het onderzoek: overige informatie

- Gebruikt u behalve medicijnen voor uw diabetes nog andere medicijnen? Dan neemt u deze in anderhalf uur voordat u gaat spoelen met Klean-Prep. Dat is om 7.00 uur.

5.7 De dag van het onderzoek: diabetesadviezen

De dag van het onderzoek moet u maatregelen treffen voor de insulinedosering en de controle van uw bloedglucose. In onderstaande tabellen leest u de richtlijnen. In de eerste tabel staat de bloedglucosecontrole gedurende de dag van het onderzoek. In de tweede tabel leest u wat de insulinedosering is voorafgaand aan het onderzoek. In de derde tabel staan de adviezen voor insulinedosering na afloop van het onderzoek.

Tabel 1. Bloedglucosecontrole gedurende de dag van het onderzoek

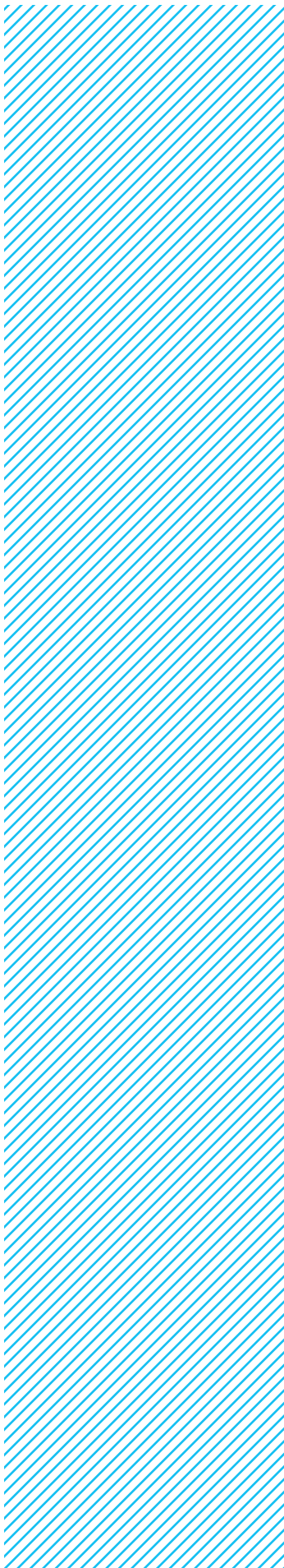
Tijdstip	Bloedglucosewaarde	Actie
Dagcurve prikken= nuchter, twee uur na iedere maaltijd, voor het slapen gaan	Lager dan 4 mmol (hypo)	Neem 5-7 tabletten druivensuiker of 35 ml gele ranja (= 3 eetlepels) aangelengd met water (gele ranja passeert de maag snel en is geen belemmering voor het onderzoek)
	Tussen 4-10 mmol	Goed
	Tussen 10-15 mmol	Accepteren
	Hoger dan 15 mmol	Indien mogelijk zelf bijre- gelen

Tabel 2. Insulinedosering VOOR het onderzoek (het onderzoek vindt 's middags plaats)

Insulinesoort	Tijdstip waarop u nor- maal insuline spuit	Dosering
Alle kortwerkende en combinatie insulines	Voor ontbijt of lunch	Geen insuline spuiten
Langwerkende insuline= Humuline NPH / Insu- latard / Insuman Basal / Lantus / Levemir / Toujeo / Tresiba	Voor ontbijt	75% van de gebruikelijke dosering

Tabel 3. Insulinedosering NA het onderzoek (het onderzoek heeft na 12.00 uur plaats-
gevonden)

Insulinesoort	Tijdstip waarop u nor- maal insuline spuit	Dosering (zo nodig bij halve eenheden naar boven afronden)
Alle soorten insuline	Voor avondmaaltijd	Gebruikelijke dosering hervatten
Alle soorten insuline	Voor slapen	Gebruikelijke dosering hervatten

5. Als het onderzoek in de middag plaatsvindt...

Deel 2 Advies voor mensen die bloedsuikerverlagende tabletten gebruiken

5.1 De dag vóór het onderzoek: vloeibaar eten

Op de dag vóór het onderzoek gebruikt u na de lunch, vanaf 13.00 uur, alleen nog maar vloeibare voeding zoals vla, yoghurt, pap of gladde soep (zonder stukjes daarin). Achterin deze folder vindt u adviezen van de diëtiste (bijlage 1).

5.2 De dag vóór het onderzoek: schoonspoelen van de darm

Tussen 18.00 en 20.00 uur drinkt u twee liter Klean-Prep:

- De inhoud van één zakje Klean-Prep giet u in een maatbeker of andere kan van minimaal één liter.
- Doe daar een liter leidingwater bij en zorg dat het poeder goed is opgelost.
- In totaal drinkt u twee liter opgeloste Klean-Prep.
- U drinkt iedere tien minuten één glas van de klaargemaakte vloeistof tot deze op is.
- Door het drinken van de Klean-Prep merkt u dat u regelmatig naar het toilet moet. Uw ontlasting moet uiteindelijk uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaan. Als u hierover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken.
- Klean-Prep is niet zo lekker van smaak. Wat helpt is om het koud te drinken, wat citroendruppels toe te voegen of om het door een rietje te drinken.

5.3 De dag vóór het onderzoek: diabetesadviezen

Gebruikt u bloedsuikerverlagende tabletten? Dan hoeft u de dag vóór het onderzoek geen specifieke voorbereidingsmaatregelen te treffen voor uw diabetes. U gebruikt de tabletten die u normaal ook inneemt.

5.4 De dag van het onderzoek: drinken

- Vanaf 24.00 uur (12 uur 's nachts) mag u niet meer eten.
- U mag op de dag van het onderzoek alleen water, thee en koffie zonder melk en suiker drinken.

5.5 De dag van het onderzoek: schoonspoelen van de darm

Tussen 8.30 en 10.30 uur drinkt u nog twee liter Klean-Prep.

De voorbereiding is klaar als uw ontlasting na het drinken van de Klean-Prep uit een heldere (theekleurige) vloeistof bestaat, zonder vaste bestanddelen. Als u daarover twijfelt, kunt u een paar glazen water extra drinken. Lukt het niet om de Klean-Prep helemaal op te drinken? Dan kunt u het beste contact opnemen met de afdeling Endoscopie.

5.6 De dag van het onderzoek: overige informatie

- Gebruikt u behalve medicijnen voor uw diabetes nog andere medicijnen? Dan neemt u deze in anderhalf uur voordat u gaat spoelen met de Klean-Prep. Dat is om 7.00 uur.

5.7 De dag van het onderzoek: diabetesadviezen

De dag van het onderzoek handelt u zoals beschreven staat in onderstaande tabel.

Tabel 1. Dag van het onderzoek: bloedsuikerverlagende tabletten

Tijdstip	Dosering
Voor het onderzoek:	Rond het tijdstip van ontbijt/lunch geen tabletten innemen
Na het onderzoek:	Voor avondmaaltijd: Gebruikelijke dosering hervatten

6. Het onderzoek

6.1 Hoe lang duurt het onderzoek?

De duur van het onderzoek hangt af van:

- de lengte van de dikke darm;
- de bochten in de darm;
- of de arts nog extra handelingen doet, bijvoorbeeld het weghalen van poliepen.

Meestal duurt het onderzoek een kwartier tot een half uur.

6.2. Wie voert het onderzoek uit?

Een coloscopie wordt uitgevoerd door een specialist (zo mogelijk eigen), een ervaren verpleegkundig endoscopist die hiervoor speciaal is opgeleid, of door een arts in opleiding tot Maag-, Darm- en leverarts die voldoende ervaring heeft om deze onderzoeken uit te voeren.

6.3 Wat gebeurt er tijdens het onderzoek?

Nadat u zich gemeld heeft bij de Infobalie, gaat u naar de afdeling Dagbehandeling. Een verpleegkundige ontvangt u daar, wijst u uw bed en geeft u uitleg. Zij doet ook nog enkele controles bij u. Daarna brengt de verpleegkundige een infuusnaaldje in uw arm.

Vervolgens brengt de verpleegkundige u in uw bed naar de afdeling Endoscopie waar u het onderzoek krijgt. U gaat op uw linkerzij liggen. Via het infuusnaaldje krijgt u het slaapmiddel toegediend. Dit betekent niet dat u onder narcose bent, maar u merkt hierdoor wel veel minder van het onderzoek. Sommige mensen worden alleen wat rustiger van het slaapmiddel. Anderen vallen in slaap, maar reageren nog wel als ze worden aangesproken.

Als het slaapmiddel werkt, brengt de arts de coloscoop voorzichtig in de anus. Daarna voert de arts of verpleegkundige het instrument langzaam aan steeds verder in de dikke darm. Er kan via de coloscoop wat lucht of koolstofdioxide (CO₂) in uw darm worden geblazen. Hierdoor kan de arts de darmwand beter bekijken. Door het opvoeren van de coloscoop en het inblazen van lucht kunt u pijnlijke darmkrampen krijgen. Waarschijnlijk moet u hierdoor ook winden laten. Dit is heel normaal, u hoeft zich hier niet voor te schamen.

Het is mogelijk dat de arts u tijdens het onderzoek vraagt om op uw rug of rechterzij te gaan liggen. Om de coloscoop goed te sturen, trekt de arts deze bij het opvoeren regelmatig korte stukjes terug. Ook kan de arts aan een assistent vragen om met de handen op bepaalde plaatsen van uw buik te duwen. In de meeste gevallen wordt de coloscoop tot aan het begin van de dikke darm opgevoerd. Daarna trekt de arts het instrument langzaam terug. Hierbij onderzoekt hij de darmwand nauwkeurig. Bij tien procent van de onderzoeken lukt het niet om de gehele dikke darm te inspecteren.

De arts kan tijdens de coloscopie een stukje weefsel wegnemen voor verder onderzoek. Dit wordt een biopsie genoemd. Het nemen van biopten is niet pijnlijk. Wel kunt u hierdoor wat bloedverlies krijgen. Ook kan de arts goedaardige gezwellen van de dikke darm (poliepen) weghalen tijdens het onderzoek. Dit is niet pijnlijk. De weggehaalde stukjes worden vervolgens nauwkeurig onder de microscoop onderzocht.

6.4 Begeleiding

Tijdens het onderzoek mag er geen familie of bekende bij u zijn.

6.5 Wat gebeurt er na het onderzoek?

- Na het onderzoek hoort u meteen hoe het onderzoek verlopen is. Daarna brengen wij u weer naar de afdeling Dagbehandeling. Hier kunt u bijkomen van het onderzoek en kan het slaapmiddel uitwerken. Houdt u er rekening mee dat u zich na het onderzoek nog suf zult voelen. Het is mogelijk dat u zich het onderzoek niet goed kunt herinneren.
- De verpleegkundige houdt u na het onderzoek goed in de gaten. Als u na het onderzoek pijn heeft, gaat het vaak om krampen die een gevolg zijn van de ingeblazen lucht. Deze klachten verminderen meestal snel als u de lucht laat ontsnappen en winden laat. Bij de meeste patiënten plaatsen we na het onderzoek via de anus een dun slangetje dat ervoor zorgt dat de lucht kan ontsnappen.
- Zijn er geen bijzonderheden en voelt u zich weer goed? Dan mag u weer eten en kunt u na twee uur naar huis.
- In verband met het slaapmiddel mag u na het onderzoek niet zelfstandig deelnemen aan het verkeer. U mag ook niet alleen naar huis gaan, ook niet met het openbaar vervoer. Zorgt u er daarom voor dat iemand u komt ophalen.
- Wij adviseren u om de eerste 24 uur na het onderzoek geen alcohol te drinken in verband met het slaapmiddel dat u heeft gehad.
- U kunt nog enkele dagen last hebben van een veranderd ontlastingspatroon, lichte buikpijn en lucht in de darmen. Dit gaat vanzelf over. Als u dat wilt, mag u paracetamol gebruiken.

6.6 Wanneer krijgt u de definitieve uitslag?

Normaal gesproken bespreekt de specialist of huisarts die het onderzoek voor u heeft aangevraagd de definitieve uitslag met u. Is er een stukje weefsel weggenomen? Dan wordt dit verder onderzocht in het laboratorium. De uitslag hiervan krijgt u van de MDL-arts of de arts die het onderzoek voor u heeft aangevraagd. Deze arts bespreekt ook de eventuele behandelingsmogelijkheden met u.

Bent u via het Bevolkingsonderzoek Darmkanker naar het Jeroen Bosch Ziekenhuis doorverwezen voor een coloscopie? Dan belt de MDL-arts u altijd voor de definitieve uitslag.

7. Wat zijn de risico's?

Een coloscopie is in het algemeen een veilig onderzoek. Een enkele keer kunnen er complicaties optreden. Met complicaties bedoelen we bijkomende (onverwachte) problemen. Dit gebeurt bij ongeveer twee op de duizend onderzoeken. Haalt de arts ook poliepen weg of doet hij nog andere handelingen? Dan is de kans op complicaties groter. Dit is één à twee op de honderd onderzoeken. Heel soms is er een opname in het ziekenhuis of een operatie nodig bij een complicatie.

7.1 Complicaties

- Soms kan tijdens het onderzoek een scheurtje of gaatje in de darmwand ontstaan. Dit noemen we een perforatie. De belangrijkste klacht die u hierbij krijgt, is buikpijn en later koorts. De kans op een perforatie is groter als:
 - de darm erg ontstoken is;
 - er veel uitstulpingen (divertikels) zijn;
 - er een vernauwing zit;
 - er nog een andere behandeling is gedaan.
- Vooral bij het weghalen van poliepen kan een bloeding optreden. Een dergelijke bloeding kunt u direct tijdens de behandeling krijgen. Dit kan ook nog één tot veertien dagen na het weghalen van de poliepen gebeuren. Dit stopt meestal weer vanzelf. Soms moet een arts de bloeding stoppen.

- Door het slaapmiddel kunt u ademhalingsproblemen en/of stoomissen in de hartfunctie krijgen. Daarom bewaken we uw hartslag en ademhaling nauwkeurig gedurende het onderzoek, zodat we kunnen ingrijpen als dat nodig is. Na het onderzoek wordt u teruggebracht naar de afdeling Dagbehandeling. Hier blijven we uw hartslag en ademhaling bewaken tot één uur na het onderzoek.

7.2 Wie kunt u bellen als er complicaties zijn?

Krijgt u thuis last van steeds erger wordende buikpijn, koorts en/of hevig bloedverlies? Neemt u dan contact op met het Jeroen Bosch Ziekenhuis.

- Tijdens kantooruren: afdeling Endoscopie, (073) 553 30 51.
- Buiten kantooruren: afdeling Spoedeisende Hulp, (073) 553 27 00.

8. Heeft u nog vragen?

Als u vragen heeft, stelt u die dan gerust voor het onderzoek. U kunt ook telefonisch contact opnemen met de afdeling Endoscopie, telefoonnummer (073) 553 30 51. Kies dan optie 1, het secretariaat.

Vragen over diabetes kunt u voorleggen aan uw eigen diabetesbehandelaar.

Bijlage 1 Vloeibare voeding: adviezen van de diëtist

Als voorbereiding op de coloscopie gebruikt u één dag voor het onderzoek uitsluitend vloeibare voeding. Hieronder staat een variatielijst van vloeibare producten waaruit u een keuze kunt maken. Het is de bedoeling dat u uitgaat van uw eigen huidige voedingspatroon en de variaties hierop afstemt. Als het u niet lukt om voldoende te gebruiken, moet u de insulinedosering verminderen. Overleg dan met uw diabetes-verpleegkundige of diëtist.

In plaats van 1 snee brood (ongeveer 15 gram koolhydraten) met hartig beleg, kunt u nemen:

- 1 kom (200 ml) pap zonder suiker
- 1 beker (150 ml) pap met 1 theelepel suiker
- 1 klein schaaltje (125 ml) gewone vla (wat is gewone vla: vanillevla??)
- 1 klein schaaltje (125 ml) vruchtenyoghurt of vruchtenkwark (let op: hier mogen geen stukjes inzitten dus evt. met een staafmixer glad maken)
- 1 klein schaaltje (135 ml) yoghurt met twee theelepels suiker of scheutje gewone ranja
- 1 beker (150 ml) gewone drinkyoghurt
- 1 beker (150 ml) gewone chocomel
- 1 glas (150 ml) appelsap

In plaats van 2 sneetjes brood (ongeveer 30 gram koolhydraten) met hartig beleg, kunt u nemen:

- 1 kom (200 ml) pap met 1 eetlepel suiker
- 1 kom (250 ml) gewone vla
- 1 schaaltje (200 ml) appelmoes zonder stukjes
- Combinaties van twee voorbeelden uit het bovenste rijtje van 15 gram koolhydraten

In plaats van de warme maaltijd kunt u:

- Een gladde soep maken (bijvoorbeeld groentesoep of tomatensoep met een staafmixer glad maken)
- In plaats van twee aardappelen: één gerecht uit het bovenste rijtje van 15 gram koolhydraten
- Toetje zoals u gewend bent maar zonder stukjes (dus evt. met staafmixer glad maken)

Vrij te gebruiken:

- Koffie en/of thee zonder suiker
- Water
- Bouillon
- Frisdrank-light zonder koolzuur

Bijlage 2 Vragenlijst over uw medische conditie

Wilt u de onderstaande vragen beantwoorden en aankruisen wat voor u van toepassing is?

Heeft u een stoornis van de bloedstolling?

Ja

Nee

Beantwoordt u één of meerdere van onderstaande vragen met ja en heeft u dit nog niet besproken? Neemt u dan contact op met uw arts.

Bent u op dit moment onder behandeling van de Trombosedienst?

Ja

Nee

Gebruikt u acenocoumarol of fenprocoumon?

Ja

Nee

Heeft u een pacemaker?

Ja

Nee

Heeft u een I.C.D. (implanteerbare defibrillator)?

Ja

Nee

Naam:

Geboortedatum: